

Prof. dr hab. Jacek Kozak
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytetu Jagiellońskiego
30-387 Kraków, Gronostajowa 7
tel. 12 664 5299; email: jacek.kozak@uj.edu.pl

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym Pana dr. Krzysztofa Janca

Przedstawione przez dr. Krzysztofa Janca osiągnięcie naukowe pt. „*Współzależność pomiędzy przestrzenią cyfrową a przestrzenią rzeczywistą*” koncentruje się na nowej dziedzinie geografii – tzw. geografii internetu. W tym nurcie sytuuje się również wiele prac składających się na dorobek Habilitanta, jakkolwiek Jego zainteresowania badawcze są szersze, obejmując między innymi zagadnienia dotyczące kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju obszarów wiejskich. Problematyka kapitału ludzkiego zajmowała Habilitanta już od czasów realizacji pracy doktorskiej dotyczącej tego właśnie tematu, obronionej w 2007 roku.

Biorąc pod uwagę osiągnięcie naukowe, działalność naukowa dr. Krzysztofa Janca wpisuje się w niezwykle ważny i aktualny nurt badań światowych związanych z dynamicznym rozwojem technologii internetowych i wpływem internetu na nasze codzienne życie.

Ocena osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 16 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Osiągnięcie naukowe pt. „*Współzależność pomiędzy przestrzenią cyfrową a przestrzenią rzeczywistą*” składa się (załącznik 3, s. 1) z trzech artykułów naukowych publikowanych w czasopiśmie z listy A MNiSW (pozycje 1-3 poniżej, dalej w recenzji prace te określam mianem „artykuł 1”, „artykuł 2” i „artykuł 3”) oraz książki (pozycja 4):

1. Janc K., 2015, *Geography of Hyperlinks—Spatial Dimensions of Local Government Websites*, *European Planning Studies*, 23, 5, 1019-1037.
2. Janc K., 2015, *Visibility and Connections among Cities in Digital Space*, *Journal of Urban Technology*, 22, 4, 3-11.
3. Janc K., 2016, *A Global Approach to the Spatial Diversity and Dynamics of Internet Domains*, *Geographical Review*, 106, 4, 567-587.
4. Janc K., 2017, *Geografia internetu*, Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego 41, IGRR UWr, Wrocław.

Głównym celem cyklu publikacji „*jest identyfikacja i analiza związków pomiędzy przestrzenią cyfrową a przestrzenią rzeczywistą*” (Autoreferat, s. 4). Temu celowi, który Autor rozbija na trzy obszary ([1] powiązania pomiędzy jednostkami przestrzennymi w przestrzeni cyfrowej na tle powiązań w przestrzeni rzeczywistej; [2] zróżnicowanie przestrzenne w skali globalnej w płaszczyźnie technologicznej, ekonomicznej i społecznej internetu; [3] cyberbałkanizacja; Autoreferat, s. 5-6) podporządkowane są cztery publikacje składające się na osiągnięcie naukowe.

Zgodnie z informacją podaną w załączniku 2 (Autoreferat), czasopisma, w których swoje prace publikował Autor, mają 25 punktów (artykuły 1 oraz 2) i 15 punktów (artykuł 3). Punktacja tych czasopism jest nieco inna (i wyższa), biorąc pod uwagę ujednolicony wykaz czasopism opublikowany przez MNiSW w 2017 r. i obejmujący lata 2013-16 (artykuł 1 – 25 punktów, artykuł 2 – 30 punktów, artykuł 3 – 20 punktów). Różnice rangi czasopism, w których publikowano prace, potwierdza 5-letni *impact factor* czasopism, który jest najwyższy dla Journal of Urban Technology (2,708), a niższy dla European Planning Studies (1,745) oraz Geographical Review (0,834) (Autoreferat, s. 2).

Artykuł 1 przedstawia analizę połączeń wychodzących (linków) z portali samorządowych Dolnego Śląska szczebla powiatowego. Dane o połączeniach zostały zebrane w grudniu 2010 r., zebrano łącznie ponad 3600 linków, lokalizując w przestrzeni adres docelowy. Punktem wyjścia dla rozważań Autora była ocena, czy w kontekście powiązań w przestrzeni cyfrowej wyrażonej lokalizacją linków wychodzących odległość ma znaczenie – zgodnie z pierwszym prawem Toblera, które Autor przytacza – czy też nie. Dr Janc, na podstawie uzyskanych wyników, stwierdza, że „*Distance does matter; Tobler’s Law of Geography remains valid*” (s. 1032), wskazując, że linki internetowe odzwierciedlają faktyczne powiązania między jednostkami przestrzennymi, a ponadto są użyteczne w badaniach przestrzennych.

Artykuł 2 analizuje widoczność i wzajemne powiązania między wybranymi polskimi miastami w cyberprzestrzeni, odnosząc się również do relacji między miastami i ich ważności w przestrzeni rzeczywistej. Widoczność była określana na podstawie wyników wyszukiwania nazw miast w wyszukiwarce Google, natomiast powiązania badane były za pomocą rezultatów wyszukiwania par nazw miast. Rangi miast w przestrzeni rzeczywistej określały wybrane zmienne społeczno-ekonomiczne. Habilitant stwierdził, że powiązania pomiędzy miastami w cyberprzestrzeni są podobne do powiązań w przestrzeni rzeczywistej, a wyniki uznał za zbliżone do tych, które uzyskiwali inni badacze w innych krajach świata. Dr Janc wskazał też na trudności metodyczne związane z tego typu badaniami (np. efekty wyszukiwania dotyczące miast mogą być zaburzone przez podawanie wyników dotyczących znanych osób o nazwiskach o identycznym brzmieniu, jak nazwa miasta).

W artykule 3 Autor przedstawia wyniki badań prowadzonych na poziomie globalnym, w których przestrzennymi jednostkami odniesienia są kraje. Celem badań było określenia miejsc poszczególnych krajów w globalnej cyberprzestrzeni, biorąc pod uwagę znaczenie domen i adresów internetowych, a także rankingi portali. W badaniach Autor korzystał przede wszystkim z danych serwisu Alexa. W kontekście uzyskanych wyników Autor dyskutuje dominację Stanów Zjednoczonych, wskazując jednakże na rosnące znaczenie w cyberprzestrzeni takich krajów jak Rosja, Chiny, Indie i Brazylia. Jednym z przejawów tego wzrostu znaczenia, zgodnie z wynikami publikowanymi w pracy (np. tabela 4), są coraz wyższe pozycje w rankingu światowym portali chińskich (przy ciągłej dominacji portali amerykańskich, takich jak Google, Facebook i YouTube). Zmiany na rynku domen i portali wskazują, zdaniem Autora, na postępującą bałkanizację internetu – co Autor uznaje za ważny wynik tej pracy badawczej. Bałkanizacja, jak słusznie wskazuje dr Janc, wynika ze wzrostu znaczenia lokalnych uwarunkowań (np. językowych, ale też kulturowych i politycznych) w funkcjonowaniu internetu.

Artykuły 1-3 niewątpliwie odnoszą się do głównego celu badawczego, jaki postawił sobie Habilitant (Autoreferat, s. 4). Wprowadzają nowe metody pozyskiwania danych, naświetlają też

relacje pomiędzy przestrzenią cyfrową a przestrzenią rzeczywistą, w różnych skalach przestrzennych (skala lokalna, krajowa, globalna). Za szczególnie ciekawe uważam odniesienie relacji w cyberprzestrzeni do pierwszego prawa geografii Toblera: wykazanie, że obowiązuje ono także w przestrzeni cyfrowej jest ważnym osiągnięciem Habilitanta.

W ocenie osiągnięcia naukowego ważna jest jednak również oryginalność dokonań Autora, także formalna. Poniżej zostanie ona omówiona dla każdego z trzech artykułów, poczynając od artykułu 3.

Na s. 27 Autoreferatu, przypis 4, dr Janc podaje, że artykuł 3 i inna praca publikowana w podobnym czasie w języku polskim (Janc K., 2015, *Geografia domen internetowych – wybrane aspekty*, Przegląd Geograficzny, 87, 4, 643–458) „pokrywają się w części”. Uważna lektura obu prac potwierdza, że w istocie tak właśnie jest. W pracach analizowano ten sam zestaw danych z okresu 1 XI 2010 – 4 I 2015 (s. 5 w artykule 3 i s. 648 w pracy Janc 2015), podobne są ryciny 1 w obu pracach (odpowiednio s. 7 i s. 649), pojawiają się też podobne omówienia wyników (na przykład o różnych domenach, odpowiednio s. 7 i s. 649; o liczbie adresów IP, odpowiednio s. 9 i 650; do tego tabela 3, s. 12 i ryc. 2, s. 652 przedstawiają, choć w odmienny sposób, rankingi domen internetowych dla tego samego momentu początkowego i końcowego). Znaczna część artykułu 3 stanowi jednak istotne poszerzenie merytoryczne względem wcześniejszej publikacji, odnosząc się bardziej szczegółowo do metod badawczych, a także uwzględniając cały szereg dodatkowych analiz.

W Autoreferacie (s. 26, przypis 3) Habilitant wskazuje również, że artykuł 2 „zawiera niektóre analizy zawarte w opracowaniach Janc (2012a; 2014)”. Tu jednak bliższe prawdzie byłoby stwierdzenie, że **artykuł 2 jest zmodyfikowaną anglojęzyczną wersją pracy** Janc K., 2014, *Związki pomiędzy światem on-line i off-line na przykładzie widoczności oraz powiązań pomiędzy miastami w cyberprzestrzeni*, Studia Regionalne i Lokalne, 3(57), 105–124. W artykule 2 wykorzystano te same dane, które zebrano na potrzeby publikacji Janc 2014 (świadczy o tym na przykład porównanie tabeli 1, artykuł 2, s. 9, z tabelą 1 pracy Janc 2014, s. 112), a w części wynikowej obie prace zawierają identyczne lub bardzo podobne ryciny i dane tabelaryczne (poza wspomnianą tabelą 1 jest to ryc. 1, odpowiednio s. 10 i s. 113; ryc. 2, z drobnymi różnicami, odpowiednio s. 11 i 114; ryc. 3, odpowiednio s. 12 i 116; fragmenty tabeli 2, odpowiednio s. 13 i 117; numeracja tabel i rycin w obu pracach jest ta sama). Istotne podobieństwa zawiera również tekst obu prac (na przykład, tekst na stronach 9-10 artykułu 2 odnośnie wydarzeń mających odzwierciedlenie w sieci znaleźć można też na s. 114-115 pracy Janc 2014; analiza krawędzi, odpowiednio s. 11-12 i s. 115; omówienie partnerstw miast, odpowiednio s. 12-13 i s. 116-117). Istotne podobieństwa znaleźć można też w części wstępnej artykułów (np. akapit rozpoczynający się od omówienia pracy Batty’ego (1997), s. 3 artykułu 2 i s. 106-7 pracy Janc 2014, oraz kolejny akapit, odpowiednio s. 3-4 i s. 107-8). Zgodnie z wspomnianym przypisem Autoreferatu, także praca Janc K., 2012, *Miasto w sieci – obecność i powiązania Wrocławia i innych dużych miast w cyberprzestrzeni*, Przegląd Geograficzny, wykazuje szereg podobieństw do artykułu 2 (a tym samym i do pracy Janc 2014). Na przykład, rycina 1 z pracy Janc 2012 jest częścią (prawy górny wykres) ryciny 1 z artykułu 2, a rycina 2 z tej pracy jest w zasadzie identyczna z ryciną 3 z artykułu 2.

Jakkolwiek Habilitant nie podaje takiej informacji w Autoreferacie, to również **artykuł 1 jest zmodyfikowaną anglojęzyczną wersją pracy** Janc K., 2011, *Geografia hiperlinków – przestrzenny*

wymiar samorządowych serwisów internetowych, *Studia Regionalne i Lokalne*, 4(46), 30–50. W obu pracach wykorzystano te same dane, co wynika z porównania rozdziałów *Data Collection Methods and Research Procedures*, artykuł 1, s. 1024-5, łącznie z przypisami 2 i 3, s. 1034 oraz *Metody pozyskiwania danych, algorytm postępowania*, s. 34-6, łącznie z przypisami 5 i 6, s. 35. Kluczowe co do wykorzystanych danych jest stwierdzenie na s. 1025 o tym, że dane o linkach zebrano w grudniu 2010 r., uzyskując ponad 3600 adresów stron, które w tej postaci w pracy z 2011 r. znaleźć można na stronie 35, u dołu. Potwierdza to również tabela 1 (odpowiednio s. 1026 i s. 38), w której kolumna z liczbą linków zawiera te same dane w obu artykułach. Praktycznie identyczne (czasem z drobnymi różnicami) są niektóre ryciny (ryc. 1, odpowiednio s. 1027 i s. 39; ryc. 2A i 2B, odpowiednio s. 1028 i s. 40; ryc. 3, odpowiednio s. 1029 i s. 42-3). Rycina 4 (s. 1030) nie występuje w pracy Janc 2011, natomiast prezentuje ona wyniki, które w pracy Janc 2011 opisano na stronie 45. Podobne są również fragmenty tekstu w części wynikowej (np. trzeci akapit w rozdziale *Results*, artykuł 1, s. 1025, jest pierwszym akapitem w pracy Janc 2011, s. 36; treści na stronach 1026-8 znaleźć można na s. 37; akapit na s. 1029 znaleźć można na s. 44). W artykule 1 zamieszczono jednak tabelę 2 (s. 1031) oraz rycinę 5 (s. 1032), które stanowią poszerzenie treści artykułu Janc 2011. Zwraca uwagę, że podobne zagadnienia (powiązania internetowe portali samorządów lokalnych Dolnego Śląska) zaprezentowano w pracy Janc K., 2012, *Possibilities of hyperlink application in spatial research*, *Bulletin of Geography. Socio-Economic Series*, ale w nieco innym ujęciu, kierującym uwagę także na zagadnienia metodyczne.

W żadnym z trzech artykułów tworzących osiągnięcie naukowe Autor nie cytuje tych własnych prac, w których publikował wcześniej (w języku polskim) te same lub podobne wyniki.

Czwarta publikacja składająca się na osiągnięcie naukowe Habilitanta, opracowanie „*Geografia internetu*” to obszerne kompendium poświęcone nowej specjalności geografii, która stanowi główny przedmiot zainteresowań badawczych dr. Janca. Opracowanie jest obszerne, liczy 289 stron i jest niezwykle bogato udokumentowane literaturą (spis literatury wraz z wykazem źródeł zajmuje 27 stron).

„*Geografia internetu*” została podzielona na 12 rozdziałów. Rozdział 1 (Wstęp) przedstawia zakres opracowania oraz jego cele, a także omawia źródła danych, z których korzystał Autor. Główne cele pracy to (s. 8): [1] „*uporządkowanie stanu wiedzy w zakresie szeroko rozumianej geografii internetu, ze szczególnym uwzględnieniem związków pomiędzy przestrzenią geograficzną i cyfrową*” oraz [2] „*identyfikacja związków pomiędzy przestrzenią geograficzną i cyfrową*”. Dalej Autor przedstawia cele pomocnicze, a następnie szczegółowe pytania badawcze. W rozdziale 1 (s. 11) Autor przedstawia również strukturę pracy. Składa się ona z dwóch zasadniczych części – w części pierwszej (rozdziały 1-7) omówione są zagadnienia teoretyczne geografii internetu, natomiast część druga (rozdziały 8-11) „*zawiera przykłady (prezentację) wybranych zagadnień mieszczących się w polu zainteresowań geografii internetu (...) ma (...) ukazać internet w trzech jego płaszczyznach: technologicznej, ekonomicznej i społecznej*”. To omówienie dobrze oddaje faktyczną strukturę pracy. Ostatnia część rozdziału pierwszego (podrozdział 1.2) omawia źródła wykorzystane w pracy: są one różnorodne i dowodzą bardzo dobrej orientacji Habilitanta w specyfice funkcjonowania internetu.

Kluczowe dla pracy są rozdziały 2 i 3. Omawiają one kolejno przedmiot badań geografii internetu (r. 2) oraz pojęcie przestrzeni cyfrowej (cyberprzestrzeni, r. 3). Być może warto było połączyć

jedno i drugie: skoro Autor pisze na s. 17 „definiując przedmiot zainteresowań geografii internetu należy stwierdzić, że jest nim przestrzeń cyfrowa oraz jej związki z przestrzenią geograficzną”, to logiczne jest najpierw przybliżenie czytelnikowi pojęcia przestrzeni cyfrowej – bo z niego właściwie wynikną kierunki zainteresowań geografii internetu (na przykład takie, które prezentuje rycina 2). Rozdział 3 przedstawia wiele różnych koncepcji przestrzeni cyfrowej i jest interesującym przeglądem obszernej literatury przedmiotu. Autor omawia wiele różnych prac i koncepcji przestrzeni cyfrowej, dowodząc swojej erudycji w tej dziedzinie. Zabrakło jednak w tym rozdziale wyraźnego wyartykułowania tego, w jaki sposób sam Autor rozumie pojęcie przestrzeni cyfrowej (i różne te same przestrzeni aspekty) i jak będzie je stosować w pracy, a także jak Jego wybór ma się do poglądów prezentowanych w literaturze (co nadałoby jasno zrozumiały kontekst całemu opracowaniu). Na przykład, na s. 25 przedstawiona jest typologia Batty’ego (1997), który wydzielił trzy typy przestrzeni cyfrowej¹. Można było próbować powiązać je w pewnym stopniu z płaszczyznami technologiczną, społeczną i ekonomiczną rozważanymi w rozdziale 2 – ale powiązania takiego Autor nie proponuje w części wstępnej pracy. Uważam, że dopiero z takiej jasnej próby zdefiniowania pojęcia przestrzeni cyfrowej wynika sens modelu, przedstawionego (wcześniej) na rycinie 2 (s. 20) oraz sens rozważań przedstawionych w drugiej części pracy, tj. w rozdziałach 8-11, które temu modelowi są podporządkowane.

Rozdział 4 to ciekawe zaprezentowanie historii internetu, we właściwy sposób przybliżające temat czytelnikowi. Z kolei sens rozdziału 5 (*Wybrane zagadnienia związane z internetem*) jest całkowicie niejasny: można odnieść wrażenie, że w tym rozdziale Autor zamieścił różne wątki, które nie zmieściły się w rozdziale 2 i 3, przy czym niektóre z nich zostaną później pogłębione w rozdziałach 8-11, a niektóre nie. Logika wyboru tych zagadnień jest niejasna, a ponadto rodzi poważne wątpliwości ich tematyczny rozrzut (np. w tej części znaleźć można teorię grafów, s. 51; wiedzę ukrytą, s. 58; internet of things, s. 61; crowdsourcing i VGI, s. 77; kryptowaluty i *darknet*, s. 65-7; piramidę wiedzy, s. 57; wykluczenie cyfrowe, s. 80; kryzys obecnego modelu państwa – s. 88; cyberbałkanizację, s. 91²; cyberterroryzm – s. 93). Z pewnością wiele z nich znajduje się w polu zainteresowania geografii internetu, ale próba wyczerpującego omówienia nawet dwóch-trzech z poruszonych tematów wymaga rozległych studiów, a zgłębienie ich wszystkich w jednym opracowaniu naukowym jest niemożliwe. Taka maniera prezentowania różnych zagadnień nieodparcie nasuwa wrażenie, że głównym zamiarem Autora jest ich powierzchowne przedstawienie: tymczasem walorem pracy naukowej jest wnikięcie w głąb problemu, a nie próba zaprezentowania jak największej ich liczby³.

Dość podobnie jak rozdział 5 skonstruowany jest rozdział 6 – tym razem jednak Autor koncentruje się na internecie jako źródle danych. Wymienione są następujące (kolejne podrozdziały): *big data*, webometria (hiperłącza), media społecznościowe, wyszukiwarki internetowe, w ostatnim podrozdziale (6.5) Autor omawia źródła pozostałe. I znowu – przy szacunku dla wiedzy i kompetencji Autora odnośnie różnych metod pozyskiwania danych, nie

¹ Dr Krzysztof Janc tłumaczy „cspace” jako „przestrzeń zawierająca się pomiędzy komputerami” (s. 25), tymczasem u Batty’ego (1997) jest to „the space within computers” [przestrzeń wewnątrz komputerów]; uważam, że Batty’emu chodzi przede wszystkim o cyfrową reprezentację przestrzeni rzeczywistej lub fikcyjnej (gry komputerowe), z którą mają do czynienia wszyscy zajmujący się systemami informacji geograficznej.

² Na s. 92 Autor błędnie podaje imię E. Snowdena – nie jest to Eric, ale Edward.

³ Tego typu styl jest oczywiście odpowiedni w sytuacji przeglądu literatury – ale także i przegląd literatury w pracy naukowej nie może być nieuporządkowaną kolekcją zagadnień, powinien raczej prowadzić od ogólnego obrazu sytuacji do pytań, na które nauka w danym momencie nie daje jasnych odpowiedzi.

sposób nie zapytać o to, o źródła jakich konkretnie danych chodzi i, co ważniejsze, do czego mają one służyć? Dr Janc co prawda pisze na s. 96, że chodzi o źródła umożliwiające „eksplorację przestrzeni cyfrowej na różnych poziomach odniesienia przestrzennego i tematycznego”, ale jest to zbyt ogólne określenie. Ponadto, *big data* trudno określić mianem źródła danych – właściwiej byłoby powiedzieć, że zbiory danych pozyskiwane z określonych źródeł mają charakter *big data*. Rozdział 7 przedstawia polskie badania w dziedzinie geografii internetu – moim zdaniem, nic nie stało na przeszkodzie, aby do wyników tych badań odnosić się w rozdziałach poprzednich⁴ i nie wydzielać ich w osobnym rozdziale (podobnie jak nie wydzielono badań japońskich, brytyjskich, niemieckich, itp.).

Rozdziały 8-11 odnoszą się do wspomnianych wcześniej płaszczyzn technologicznej, ekonomicznej i społecznej, osobno dodano jeden rozdział (rozdział 9) dotyczący poziomu rozwoju internetu. Zawierają one wiele ciekawych wątków i analiz, prowadzonych w różnych skalach i na podstawie różnorodnych danych (źródła danych wykorzystanych w tej części pracy Autor omawia wcześniej w podrozdziale 1.2). Są to najczęściej opracowania w skali globalnej (na podstawie dostępnych krajowych statystyk), ale w rozdziałach 8-11 znaleźć można także opracowania w skali europejskiej (s. 188), krajowej (na przykład rozdział 9.2) lub regionalnej bądź lokalnej (s. 217). Podobnie jednak jak to było w rozdziałach poprzednich (szczególnie w rozdziałach 5 i 6), czytelnik zasypywany jest wieloma informacjami, które na pewno pozwalają na zorientowanie się w złożoności tematyki geografii internetu, natomiast w żadnym fragmencie tej części opracowania nie odnosi się wrażenia, że wyniki uzyskane przez Autora zostały skonfrontowane z obecnym stanem badań w danej dziedzinie, w szczególności pod kątem tego, co do aktualnej wiedzy one wnoszą. Jednym słowem, w rozdziałach 8-11 trudno dopatrzeć się wnikliwej dyskusji problemów rozważanych przez Autora – jedną z oczywistych przyczyn jest to, że problemów tych jest po prostu za dużo. Ostatni, dwunasty rozdział, czyli krótkie, 6-stronicowe *Podsumowanie* z pewnością tej luki nie wypełnia: odnosząc się do celów pracy, prawie w ogóle nie odnosi się do stanu badań w geografii internetu i wyzwań badawczych tej dziedziny, jeśli takie uwagi w tej części pracy się pojawiają, to mają dość ogólnikowy charakter (np. uwagi o rosnącej roli *big data* i technologii lokalizacyjnych w badaniach internetu, s. 258).

Tę część pracy cechuje także skąpość informacji metodycznych: czytelnik zna wprawdzie źródła pozyskiwanych danych (omówione wcześniej), zauważa, że w większości wypadków dane te przetwarzane są za pomocą standardowych metod prezentacji kartograficznej (kartogram, kartodiagram), ale poza tym nie dowiaduje się o metodach wykorzystanych w opracowaniu prawie nic. Pewnym wyjątkiem jest pytanie badawcze nr 5 (s. 9) – dotyczące relacji pomiędzy rozwojem internetu i poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego. Odnośnie tego pytania, Autor przedstawia uwagi metodyczne dotyczące doboru wskaźników i miar powiązań na s. 171-2, ale, jakkolwiek formalnie odwołuje się do treści wcześniejszego podrozdziału 5.4.1 (Wykluczenie cyfrowe), to nie bardzo wiadomo, jak wybrane wskaźniki i miary odnoszą się do bogatego dorobku nauki w tym konkretnym przypadku.

W opracowaniu „Geografia internetu” Autor sporadycznie korzysta z wcześniejszych swoich badań publikowanych w innych pracach, dokonując ich aktualizacji na podstawie nowszych danych (na przykład ryc. 38, s. 183 jest uaktualnioną wersją rycin pochodzących z wcześniejszych

⁴ Na przykład w rozdziale 3 Autor cytuje prace Szpunara (2008), podobnie, jeśli było to uzasadnione, można było cytować prace polskich badaczy w innych rozdziałach 2-6.

prac Autora, co zresztą zaznaczono w tekście; ryc. 32 prezentuje to samo zjawisko co ryc. 1 w artykule 3, jednakże w tym wypadku Autor korzysta z bardziej aktualnych danych; w tabeli 3 Autor prezentuje ranking popularności serwisów WWW dla 2017 r., a w artykule 3 czynił to dla lat 2010-2015). Jest to zabieg sensowny, pozwala on bowiem umiejscowić wieloletnie dociekania Autora w znacznie szerszym spektrum problematyki geografii internetu. W opracowaniu pojawiają się również rozważania obecne i w innych pracach Autora. Na przykład, wspomniany wcześniej akapit z pracy Janc 2014 oraz z artykułu 2, nawiązujący do tez Batty'ego (1997), pojawia się w zmienionej postaci na stronie 25.

Uważam, że przedstawione opracowanie nie może być jednoznacznie kwalifikowane jako opracowanie naukowe. Autor dość precyzyjnie rysuje cele, które chce osiągnąć, jednakże część z nich to cele, o których sam Autor twierdzi, że mają charakter „*dydaktyczno-porządkujący*”. Siłą rzeczy, jakkolwiek te cele mogą być wartościowe z punktu widzenia czytelnika chcącego zapoznać się z geografiami internetu, to nie prowadzą do odpowiedzi na ważne pytania aktualnie nurtujące badaczy. Praca jest wielowątkowa – można odnieść wrażenie, że jej obszerne fragmenty to nieco kalejdoskopowy przegląd problemów i przypadków – i z jednej strony dobrze to świadczy o erudycji i wiedzy Autora, ale z drugiej – wielość wątków nie pozwala na rozwinięcie żadnego z nich w taki sposób, aby czytelnik był przekonany, że wyniki i wnioski Autora wnoszą cokolwiek nowego do tej dziedziny wiedzy. Z pewnością w opracowaniu brakuje wnikienia w istotne problemy poprzez własne, oryginalne badania, odczuwa się także niedosyt nowatorskich pod względem poznawczym wniosków.

Warto zaznaczyć, że Autoreferat Habilitanta porządkuje, do pewnego stopnia, problematykę badawczą opracowania „*Geografia internetu*” i wskazuje jego najistotniejsze walory poznawcze w kontekście całości badań nad geografiami internetu prowadzonych przez dr. Janca.

Podsumowanie oceny osiągnięcia naukowego Habilitanta

Ocena osiągnięcia naukowego dr. Krzysztofa Janca jest niezwykle trudna. Z jednej strony, z pewnością można uznać, że **rozwinął On w geografii polskiej nowy, niezwykle ciekawy nurt badawczy geografii internetu, proponując nowatorskie metody badawcze, uzyskując ważne wyniki dotyczące relacji pomiędzy cyberprzestrzenią i przestrzenią rzeczywistą, a także dowodząc swojej rozległej wiedzy o różnych aspektach tej dziedziny.** Z drugiej strony, lektura opracowania „*Geografia internetu*” świadczy o tym, że Habilitant nie wykorzystał właściwie potencjału swoich dociekań: **uporządkowanie tego pola wiedzy trudno uznać za uwieńczone powodzeniem.** Własne badania specyficznych zagadnień prezentowane przez dr. Janca czy w tym opracowaniu, czy też w artykułach w czasopiśmie, jakkolwiek ciekawe, są po opublikowaniu ich przez Habilitanta porzucane bez próby ich konsekwentnego pogłębienia, którego wyniki mogłyby mieć istotne znaczenie naukowe na rynku międzynarodowym. **W ocenie nie mogę również nie wziąć pod uwagę faktu, że dwa artykuły składające się na osiągnięcie naukowe powtarzają wyniki publikowane przez Autora wcześniej w języku polskim** (chodzi o prace Janc K., 2015, *Geography of Hyperlinks—Spatial Dimensions of Local Government Websites*, *European Planning Studies* oraz Janc K., 2015, *Visibility and Connections among Cities in Digital Space*, *Journal of Urban Technology*). W związku z powyższym, **nie mogę uznać, że przedstawione przez dr. Krzysztofa Janca osiągnięcie naukowe jest dziełem w pełni oryginalnym, wnoszącym istotny wkład do nauki.**

Ocena istotnej aktywności naukowej Habilitanta

Poza geografią internetu zainteresowania badawcze Habilitanta dotyczą problematyki kapitału społecznego i ludzkiego, rozwoju społeczno-ekonomicznego, przede wszystkim obszarów wiejskich oraz stosowania metod ilościowych w badaniach społeczno-ekonomicznych (Autoreferat, s. 21). Zagadnienia te prezentowane są w licznych publikacjach Autora, omówionych pokrótce poniżej.

Habilitant ma w swoim dorobku cztery artykuły w czasopismach z listy A MNiSW, natomiast w bazie Web of Science (WoS, *Author Search*) widnieje 5 rekordów (stan na 15 czerwca 2018 r.). Poza artykułami 1-3 składającymi się na osiągnięcie naukowe i omówionymi powyżej, dwie pozostałe prace widniejące w WoS to⁵:

[artykuł 4] Furmankiewicz M., Janc K., Macken-Walsh A. 2016, *The impact of EU governance and rural development policy on the development of the third sector in rural Poland: A nation-wide analysis*. Journal of Rural Studies 43: 225-234

[artykuł 5] Czapiewski K., Janc K., Owsinski J.W., Śleszyński P., 2016, *A modelling project in Poland: the social and intellectual capital aspects*. Studies in Agricultural Economics 118: 5-15

Pierwsza z powyższych prac została opublikowana w czasopiśmie, które w wykazie ujednoliconym MNiSW wyceniane jest na 40 punktów, a więc jest to czasopismo wysoko punktowane. Praca Czapiewski i inni (2016) publikowana jest w czasopiśmie, które w wykazie ujednoliconym MNiSW nie figuruje na liście A, nie ma go także w wykazie *Journal Citation Report*.

Łączna liczba cytacji prac Habilitanta według WoS wynosi 4, przy czym cytowane są dwie prace z pięciu w wykazie WoS: artykuł 2 oraz artykuł 4. Każda z tych prac ma po dwie cytacje, przy czym jedna cytacja w każdym wypadku to autocytacja (dla artykułu 2 – samego Habilitanta, dla artykułu 4 – pierwszego autora pracy). Indeks Hirscha Habilitanta według WoS wynosi więc 2.

Biorąc pod uwagę ocenę oryginalności artykułów 1-3 przedstawioną wyżej, należy jednak zrewidować powyższe parametry po wyłączeniu z listy artykułów 1 i 2, nie spełniających kryterium oryginalności. W takim wypadku liczba prac w bazie WoS wynosi 3, liczba cytacji – 2, a indeks Hirscha – 1. Cytacje i indeks Hirscha wiążą się z pracą, której Habilitant jest współautorem (artykuł 4), a Jego udział w jej przygotowaniu wynosi 20% (załącznik 3, s. 2).

Pozostały dorobek Habilitanta⁶ po uzyskaniu stopnia doktora tworzą liczne artykuły w czasopismach krajowych z listy B MNiSW (24) i międzynarodowych spoza WoS (3), monografie (3) oraz rozdziały w monografiach (10, w tym dwa rozdziały w monografiach zagranicznych), a także inne opracowania (5) (wykaz publikacji w załączniku 3). Są wśród nich prace autorstwa samego Habilitanta⁷, jak i prace wieloautorskie. Dotyczą one zróżnicowanej tematyki opisanej powyżej – są to między innymi zagadnienia geografii internetu (np. artykuły w czasopismach

⁵ Dodano dla ułatwienia numerację „artykuł 4” i „artykuł 5”, która stanowi kontynuację numeracji artykułów składających się na osiągnięcie naukowe Habilitanta.

⁶ Na stronie 21 autoreferatu Habilitant omawia „pozostałe osiągnięcia naukowe” – jednakże przedstawione statystyki są mylące, ponieważ odnoszą się także do głównego osiągnięcia naukowego.

⁷ W przypadku prac, których jedynym autorem jest Habilitant, opisywanie Jego wkładu w publikację, tak jak to uczyniono w dokumentacji habilitacyjnej, uważam za zbędne.

nr 4, 6, 12, 13, 18, 23, 26, zgodnie z numeracją w załączniku 3), rozwoju obszarów wiejskich czy też kapitału ludzkiego.

Podsumowanie oceny istotnej aktywności naukowej Habilitanta

Rozpoznawalny międzynarodowo dorobek naukowy Habilitanta należy ocenić jako skromny, choć można stwierdzić, że dr Janc zaznaczył na globalnym rynku naukowym swoją pozycję i zainteresowania naukowe w dziedzinie geografii internetu oraz w zakresie zagadnień związanych z rozwojem obszarów wiejskich, o czym świadczą przede wszystkim artykuły w czasopismach uwzględnianych w bazie WoS. Z pewnością natomiast dorobek Habilitanta należy ocenić jako bogaty, jeśli chodzi o prace publikowane w języku polskim, zarówno pod względem zakresu badanych problemów, jak i pod względem ilościowym. Są to często prace ciekawe i pionierskie na rynku polskim – uważam, że Habilitant właściwie i z sukcesem zdefiniował pole badawcze geografii internetu, słabo rozpoznane w geografii polskiej i zbudował na nim swoją rozpoznawalną markę naukową. Fakt, że Habilitant ma w swoim dorobku prace wieloautorskie oceniam pozytywnie – świadczy to o umiejętności współpracy, a także ceniению kompetencji badawczych dr. Janca przez innych naukowców. **Ponownie podkreślam, że na ocenę dorobku negatywnie wpływa powtarzanie w publikacjach anglojęzycznych wyników już wcześniej publikowanych przez Habilitanta w artykułach w języku polskim.** Przykłady takiego postępowania, wskazane w recenzji, obniżają zdecydowanie wartość dorobku naukowego dr. Krzysztofa Janca, zarówno pod względem merytorycznym, jak i ilościowym.

Ocena innych osiągnięć naukowych, organizacyjnych oraz dydaktycznych

Spośród innych osiągnięć naukowych Habilitanta warto wskazać aktywny udział w licznych konferencjach krajowych oraz międzynarodowych, w tym też w konferencjach o randze globalnej. Do nich zaliczyć można z pewnością konferencje *American Association of Geographers* (AAG), w których dr Janc brał czynny udział już trzy razy (w 2013, 2014 i 2016 r.), a także konferencje Międzynarodowej Unii Geograficznej (np. w Krakowie w 2014 r. oraz w Kioto w 2013 r.). Niewątpliwie cenna jest współpraca w ramach *European Rural Development Network*, członkostwo w różnych organizacjach międzynarodowych (np. AAG) oraz krajowych (Zespół Problemowy ds. Obszarów Wiejskich przy KPZK PAN, Zespół Problemowy ds. Obszarów Wiejskich i Krajobrazu), a także recenzowanie prac w czasopismach międzynarodowych i krajowych. Habilitant jest bardzo aktywny, jeśli chodzi o udział w opracowywaniu ekspertyz na zlecenie na przykład instytucji rządowych oraz samorządów lokalnych.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant nie kierował żadnym projektem badawczym, nie licząc projektu uzyskanego z macierzystej uczelni, wskazuje natomiast na udział w opracowywaniu projektów zgłaszanych do europejskich programów naukowych, niestety bez powodzenia (autoreferat, s. 31). Staże w ośrodkach naukowych były na ogół krótkie (od kilku dni do dwóch tygodni), z pewnością cennym wśród nich był krótki pobyt na Uniwersytecie w Utrechcie w Holandii w 2011 r.

Uwzględniając informacje zamieszczone w Autoreferacie oraz w załączniku 3, doświadczenie we współpracy międzynarodowej Habilitanta uznać można za niewielkie, jedynym istotnym plusem jest udział w ważnych konferencjach międzynarodowych. Zwraca uwagę fakt, że zajmując się tak istotną – w globalnym sensie – dziedziną geografii, dr Janc nie korzystał z możliwości dłuższych

wyjazdów do renomowanych ośrodków naukowych i nie nawiązał trwałej współpracy, która owocowałaby projektami lub publikacjami naukowymi w uznanych czasopismach.

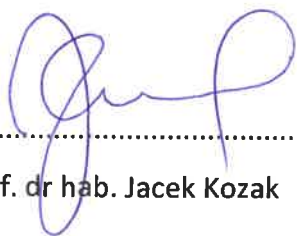
Pozytywnie oceniam dokonania Habilitanta na polu dydaktyki, w szczególności prowadzenie w latach 2008-2017 licznych kursów realizowanych na kierunku Geografia, Ochrona Środowiska, Gospodarka Przestrzenna, a także kursu w języku angielskim na specjalności *Tourism*. Warta podkreślenia jest opieka nad pracami magisterskimi (łącznie 19 prac na kierunku Geografia).

Dr Krzysztof Janc wykazuje zadowalającą aktywność organizacyjną – m. in. uczestniczył w pracach ciał kolegialnych oraz różnych komisji powoływanych na macierzystej uczelni, a także w pracach komitetów organizacyjnych konferencji przygotowywanych przez Zakład Zagospodarowania Przestrzennego IGiRR UW. Warto podkreślić udział Habilitanta w działaniach mających na celu utworzenie Sieci Najciekawszych Wsi w Polsce oraz wygłaszanie odczytów w czasie wydarzeń popularyzujących naukę.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z głównym osiągnięciem naukowym oraz dorobkiem naukowym dr. Krzysztofa Janca stwierdzam, że Jego osiągnięcia **nie spełniają wymagań stawianych kandydatom do uzyskania stopnia doktora habilitowanego**, zgodnie z Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku z późniejszymi zmianami, a także zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku. O ostatecznej ocenie negatywnej przedstawionej w niniejszej recenzji przesądziły następujące kwestie, szczegółowo omówione powyżej:

- [1] brak możliwości uwzględnienia jako oryginalnych dwóch z czterech pozycji składających się na osiągnięcie naukowe;
- [2] powierzchowność i chaotyczność opracowania „*Geografia internetu*” wynikająca z nadmiernej liczby poruszanych wątków i nie pozwalająca na jednoznaczne uznanie tej publikacji za wartościową składową osiągnięcia naukowego;
- [3] relatywnie słaba rozpoznawalność pozostałego dorobku naukowego Habilitanta na arenie międzynarodowej;
- [4] brak znaczącego doświadczenia międzynarodowego potwierdzonego dłuższymi stażami w renomowanych ośrodkach badawczych oraz współpracą w międzynarodowych projektach naukowych.

Prof. dr hab. Jacek Kozak

Kraków, 18 czerwca 2018 r.